

İSLAM TOPLUMUNDA
EHLİ KİTAP
-Hanefi Mezhebine Göre-

Rabia MERT

Eskiyei Yayınları: 115

İSLAM TOPLUMUNDA EHLİ KİTAP
-Hanefi Mezhebine Göre-

Rabia MERT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Şubat 2022

ISBN: 978-625-7673-27-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İSLAM TOPLUMUNDA
EHLİ KİTAP
-Hanefi Mezhebine Göre-

Rabia MERT

Ankara 2022

Rabia MERT

Tokat/Turhal'da doğdu. 2004'te Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. Aynı üniversitede başladığı Yüksek Lisansını "*Hanefi Mezhebi Fıkıh Kitaplarında Ehl-i Kitapla İlgili Hükümlerin Tablîli*" adlı teziyle 2011 yılında tamamladı. 2006 ila 2016 tarihleri arasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yaptı. 2017 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinde "*Tarihsel, Mitolojik ve Dini Bağlamda Kutsal Bir Mekân Olarak Kudüs*" isimli teziyle Doktorasını tamamladı ve Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Dr. Öğretim Üyesi olarak atandı. Halen aynı fakülte görevine devam etmektedir

*Bu kitabı muhterem babacığım
Hacı Mert'e ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	11
GİRİŞ-----	13
1. Ehli Kitab Kavramı ve Üzerindeki Tartışmalar-----	14
2. Kur'an'da ve Hz. Peygamberin Uygulamalarında Ehli Kitaba Yaklaşım-----	17
3. Müslümanların Ehli Kitapla Bir arada Yaşama Anlayışı-----	24
4. Hanefi Fıkhında Ehli Kitabın Yeri-----	29

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU HUKUKU ALANINDA EHLİ KİTAPLA İLGİLİ HÜKÜMLER

I. Anayasa Hukuku-----	34
A. Şahsi Hürriyetler-----	34
1. Kişi Dokunulmazlığı-----	34
2. Seyahat ve Yerleşme Hürriyeti-----	36
3. Ehli Kitabın Kestikleri-----	41
4. Ehli Kitabın Kılık Kıyafeti-----	43
5. Ehli Kitaba Selam Vermek-----	45
6. Ehli Kitabın Müslüman Olması-----	46
7. Taziye-----	47
B. Manevi Hürriyetler-----	48
1. Din ve Vicdan Hürriyeti-----	48
a. Mabet-----	49
b. Dinî Semboller-----	55
c. Dinî Bayramlar-----	57
2. Hak Arama Hürriyeti-----	58
C. İktisadî ve Sosyal Haklar-----	59
1. Mülkiyet Hakkı-----	59
2. Çalışma Hakkı-----	62
3. Sosyal Güvenlik Hakkı-----	63
II. Ceza Hukuku-----	64
A. Kasten Adam Öldürme-----	65
1. Kısas-----	65
B. Hataen Adam Öldürme-----	68

1. Diyet -----	68
2. Âkile-----	70
C. Hırsızlık-----	71
1. Müslüman'ın Ehli Kitabın Malını Çalması -----	72
2. Ehli Kitabın Müslümanın Malını Çalması -----	74
D. Zina -----	74
1. Ehli Kitap Zimmiye Zina Cezası -----	76
2. Ehli Kitap Müste'mene Zina Cezası -----	77
E. Zina İftirası (Kazf Haddi)-----	78
F. Yol Kesme -----	80
G. İçki Haddi -----	82
III. Yargılama Hukuku -----	82
A. Yargılama İle İlgili Genel İlkeler ve Mahkeme Usulü-----	83
1. Hakem Tayini-----	84
2. Davada Sulh -----	85
B. İspat Vasıtaları-----	86
1. Yemin-----	86
2. İkrar -----	87
3. Şahitlik-----	88
IV. Devletler Umumi Hukuku-----	93
A. İslam'ın Devlet Anlayışı -----	94
1. İslam Devleti (Daru'l-İslam)-----	95
2. Gayri Müslim Devlet (Daru'l-Harp)-----	97
3. Anlaşmalı Devlet (Daru's-Sulh) -----	97
B. İslam'da Savaş -----	98
1. Savaştan Önce Barış Çağrısı -----	101
2. Savaşta Yasak Fiiller -----	103
3. Esirler-----	105
C. Anlaşmalar -----	108
D. Eman Müessesesi -----	109
E. Ganimet-----	112
V. Vergi Hukuku-----	115
A. Cizye-----	120
B. Haraç-----	122
C. Gümrük Vergisi (Uşur)-----	125
D. Diğer Mali Yükümlülükler -----	126

İKİNCİ BÖLÜM
ÖZEL HUKUK ALANINDA
EHLİ KİTAPLA İLGİLİ HÜKÜMLER

I. Medenî Hukuk -----	129
A. Şahıslar Hukuku -----	129
1. Vakıf -----	129
B. Aile Hukuku -----	131
1. Ehli Kitapla Evlilik -----	132
2. Ehli Kitabın Mehri -----	135
3. Ehli Kitabın Nafakası -----	136
4. Ehli Kitabın İddeti -----	138
5. Ehli Kitabın Kendi Aralarında Evliliği -----	138
6. Hidane -----	140
C. Miras Hukuku -----	142
1. Ehli Kitabın Mirası -----	142
2. Ehli Kitabın Vasiyeti -----	144
D. Borçlar Hukuku -----	146
1. Rehin -----	147
2. Lakit (Sokağa Bırakılan Çocuk) -----	148
II. Ticaret Hukuku -----	149
A. Müzaraa -----	150
B. Müdarebe -----	150
C. Müfavaza Ortaklığı -----	152
D. İnan Ortaklığı -----	153
E. İcare -----	153
III. Devletler Özel Hukuku -----	154
A. Uyruluk (Zimmet Akdi) -----	155
B. Kanunlar İhtilafı -----	156
1. Din Ülke İhtilafında Çocuklar -----	156
2. Din Değiştirmede Eşler -----	159
C. Ehli Kitap Bir Devlette Müslümanın Durumu -----	160
SONUÇ -----	163
KAYNAKÇA -----	165

ÖN SÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

İslam'ın amacı bütün insanlar için en güzel yaşama biçimini sunmaktır. Bu amaç, kişinin fert olarak güzel bir ahlâka erişmesi anlamına geldiği gibi toplum için de en güzel yaşama biçimini ortaya koymayı içermektedir. Başka bir ifadeyle İslam hukuku, yalnız fertlerin dini hayatını düzenlemekle kalmaz, toplum için de kuralar koyar. Kur'an ve sünnette yer alan ifadeler, İslam toplumunda Müslümanlar yanında ehli kitabın da yaşayabilmesine imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda İslam dini, toplum hayatını Müslümanlar için düzenlemekte aynı zamanda farklı dinlerin varlığını kabul etmesinin sonucu olarak diğer din mensuplarına da hitap etmektedir. Yani din ile hukuk arasında var olan ilişki, İslam toplumunda yer alan ehli kitaba da yansımıştır. Bu noktada İslam ülkesinde yaşamasına izin verilen ehli kitap kimselerin hukuktaki yeri önem arz etmektedir. İnanç temeline dayanarak kurulan İslam devletinde hukuk kuralları oluşturulurken Müslüman-gayri müslim ayırımının yapılmadığı anlaşılmaktadır. Zira İslam bütün insanların mutluluğu ve huzurunu amaçlamaktadır. Dolayısıyla dünyadaki hak, adalet ve toplumsal huzur konularında Müslüman ile gayri müslimler eşittir. Özetle İslam hukukunda inananlar ve inanmayanlar arasında ahiret açısından fark vardır; ancak dünya hayatını düzenleyen kurallarda fark yoktur.

Bununla beraber Hanefi mezhebinde din farklılığının yeri ve hukukta ne gibi farklılıklara yol açtığı konusu ele alınmış, bu amaçla Hanefi mezhebinin yedi klasik eseri seçilmiştir. Bu eserlerde cihat ve siyer başlıkları yanında ibadet konuları hariç bütün bölümlerde az veya çok ehli kitapla ilgili bilgilere rast-

lanılmıştır. Öte taraftan Kur'an ve sünnet temeline dayanan İslam hukukunda ehli kitaba bakışta tarihi süreçteki gelişmelerin etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca Müslüman toplumlarda farklı din mensuplarıyla bir arada yaşama sorununa bir bakış yapılmıştır. Böylece Hanefi fikhında ehli kitap kimselere karşı tutum aktararak Yahudi ve Hıristiyanlar ile tarihi süreçteki ilişkinin nasıllığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Geçmişteki bir arada yaşama tecrübelerine bakarak farklı dinler arasındaki iletişimin daha çok olduğu günümüze de ışık tutmak amaçlanmıştır.

Son olarak bu çalışmamızın oluşmasında pek çok kimsenin farklı şekillerde katkıları oldu. Bugüne kadar emeği geçen hocalarıma minnet ve şükranlarımı sunmak isterim, ayrıca bu çalışmanın oluşma aşamalarında dizleri üzerinde çalışarak yardım eden kıymetli babama yürekten teşekkür ederim.

Gayret bizden, başarı Allah'tandır.

Rabia MERT
Sinop 2022